

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1894/1-XXI/9
30.12.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XVI редовној седници, одржаној дана 30.12.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: КУЛТУРА И ГРАЂАНСТВО – АНТРОПОЛОШКА ПЕРСПЕКТИВА, кандидата мр Јелене Васиљевић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 24.02.2009. године.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/2639</u>	
(број захтева)	
<u>8.01.2015.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Милана (Стево) Станчића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Милан (Стево) Станчић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Начини евалуације и грађење значења квалитета рада наставника

својим актом под _____ дао сагласност

Универзитет је дана 17.05.2011. бр 06-5671/23 на
предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Начини евалуације и грађење значења квалитета рада наставника

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Милана (Стево) Станчића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одлуком факултета под
одржаној 25.09.2014. бр 1307/1-ХП/8 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Лидија Радуловић	доцент	педагогија	Филозофски ф.
2. др Милица Митровић	доцент.	исто	Филозофски ф.
3. др Вера Рајовић	ванредни проф.	психологија	Филозофски ф
4. др Емина Хебиб	ванредни проф.	педагогија	Филозофски ф

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној 30.12.2014.

дана

<p>Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.</p>	<p>ДЕКАН ФАКУЛТЕТА</p> <hr/> <p>Проф. др Милош Арсенијевић</p>
--	--

Универзитет у Београду
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Наставно-научном већу

На седници Наставно-научног већа, одржаној 6.11.2014. године, изабрани смо у комисију за оцену и одбрану рукописа докторске дисертације Јелене Васиљевић, магистра етнолошко-антрополошких наука, истраживача-сарадника Института за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду, под насловом „Култура и грађанство – антрополошка перспектива“. Пошто смо прочитали дисертацију, проценили њену форму и садржај и оценили њен академски квалитет, а након што смо размотрили пратећу документацију, подносимо већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

у складу са „Стандардима рада Већа научних бласти друштвено-хуманистичких наука“ одн. „Стандардним деловима које треба да садржи Реферат о завршеној докторској дисертацији“ које је поменуто веће донело априла 2011. године.

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Јелена Васиљевић рођена је 1981. године у Београду, где је завршила Прву београдску гимназију, као добитник Вукове дипломе, а потом основне и магистарске студије на Филозофском факултету, на Одељењу за етнологију и антропологију. Дипломирала је 2005. године, са просечном оценом 9,88. Магистарске студије завршила је 2008. године, са

просечном оценом 10, одбранивши тезу „Процеси наротивизације српско-хрватских сукоба у штампи Хрватске и Србије прве половине деведесетих година XX века“. Добитник је стипендија Владе града Београда, амасаде Краљевине Норвешке, као и дипломе Филозофског факултета за најбољег студента завршне године етнологије и антропологије. Током магистарских студија била је стипендистикиња републичког Министарства за науку и технолошки развој. Током академске 2010/2011. године била је ангажована као истраживач на Правном факултету Универзитета у Единбургу, где је радила на међународном пројекту Европског истраживачког савета о питањима грађанства и држављанства у постјугословенским државама. Од 2009. године запослена је на Институту за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду као истраживач-сарадник. Објавила је више радова у домаћим и међународним часописима. Говори течно енглески и француски језик.

Докторску дисертацију са темом „Култура и грађанство – антрополошка перспектива“, кандидаткиња је пријавила 10.12.2008. године. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду, на својој XXII редовној седници, одржаној дана 19.03.2009. године, донело је одлуку којом се одобрава израда ове дисертације.

Рукопис докторске дисертације обликован је према академским стандардима и важећим прописима. Садржи 421,985 словних места, односно 234 ауторске стране текста, што одговара обиму од приближно 15 ауторских табака. Резултати истраживања су, као што је и прописано, објављени у релевантним научним часописима и монографијама у земљи и иностранству:

- (2011) „Кључни елементи трансформације режима држављанства у Србији од 1990. године“. *Филозофија и друштво* 22 (4): 63–82.
- (2012) „Imagining and managing the nation: tracing citizenship policies in Serbia“. *Citizenship Studies* 16 (3-4): 323–336.
- (2012) „Идеје грађанства и политике држављанства – изазови антрополошкој имагинацији“. *Етнолошко-антрополошке свеске* 20 (20): 105–115.
- (2013) „Грађанство: Нека разматрања о класичним основама и савременим трендовима реконцептуализације“. *Филозофија и друштво* 24 (3): 135–155.

Предмет и циљ дисертације

Предмет докторског истраживања мр Јелене Васиљевић била је, у науци још недовољно испитана, повезаност правних, политичких и културних феномена, центрираних око интердисциплинарно релевантног феномена грађанства. Подузевши да детектује, класификује, артикулише и промисли шта је у научном смислу релевантно поводом грађанства, као проблема познатог из правне и политичке феноменологије, али и историографије и социјалне филозофије, кандидаткиња је од самог почетка дисертације применила приступ циркуларног конституисања и тумачења циљева и предмета истраживања. Одлучивши се да историју и стање истраживања политички импрегнираних проблема у вези с културом и идентитетом у антропологији промисли с обзиром на последице које предмет истраживања изазива по истраживачки приступ, а не обрнуто, како је то обично случај, кандидаткиња се ухватила у коштац с темом која је била двоструко проблематична: 1) неухватљива је и измиче се недвосмисленом дефинисању упкос томе што су је многи истраживачи или професионалци из области политике, права и државне управе свесни, и 2) није јасно како је истраживати, будући да доводи у питање постојане, традиционалне академске дисциплине као што је социокултурна антропологија односно етнологија. У том смислу, може деловати да је повремено занос истраживачким открићем био и циљ по себи, уз остале формалне, традиционалне академске циљеве који се очекују од једне дисертације, а у које се убрајају: кандидавање грађанства за регуларну листу истраживачких тема, типичних за језгро етнологије одн. социокултурне антропологије; изградња теоријско-методолошког приступа овом феномену који се наизглед опире истраживању; покушај да се осветли утицај истраживане тематике на истраживачке приступе; настојање да се осветли значај антрополошких дебата, посебно оних о наводној излишности концепата културе и идентитета за тумачење социокултурне стварности, на интердисциплинарном плану; и други, специфичнији или и неакадемски идеалистички друштвени циљеви који неизоставно одликују докторске радове студената Филозофског факултета, у њиховом настојању да промисле значај теорије за свакодневни живот.

Основне хипотезе од којих се полазило при истраживању

У дисертацији се проверава и углавном побија низ претходно теоријски етаблираних или током самог истраживања формулисаних хипотетичких тврдњи, међу којима су најважније:

- 1) Инфлација интересовања за грађанство у академским дискурсима има узрок у политичкој реалности;
- 2) Грађанство није антрополошки релевантан феномен;
- 3) Грађанству се не може приступити неком оригиналном комбинацијом постојећих истраживачких приступа, већ му се мора приступати у складу са задатим оквирима правнонаучне, политиколошке, социјалнофилозофске или антрополошке анализе;
- 4) Грађанство се, као теоријски концепт који је пренет у правну и политичку праксу, не може промишљати независно од задатог реалног оквира успостављеног модерним међународним поретком чији је основни конституент национална држава;
- 5) Припадност заједници, ако би била артикулисана у оквирима грађанста, а не колективних идентитета, не мора имати како се то у савременој антропологији углавном сматра ограничавајући па и осујећујући предзнак, већ се оно може артикулисати и као еманципаторни концепт.

Кратак опис садржаја дисертације

Рукопис дисертације се, осим обавезних прописаних првих и последњих страна, као и уобичајених додатака, састоји из пет већих целина: „Увод: Грађанство као (антрополошки) истраживачки проблем“; „Грађанство у историји и теорији: оквири за разумевање и проблематизовање грађанства и грађанских права“; „Аргументи културе у дебатама о грађанству и грађанским правима“; „Грађанство и политике држављанства у новијој историји Србије – карактеристике и проблеми“ и „Завршна разматрања“. Свако од ових поглавља може бити објављено, или и јесте објављено у некој верзији, као независан, самостојан оглед; и свако од поглавља може бити развијено у независну проблемску монографију. Она, ипак, чине складну целину и уклапају се у аргумент који тече питко, концизно и јасно, као да је кандидаткиња уреднички поступак на сопствени рад.

У уводном поглављу, уз уобичајено дефинисање предмета, приступа и циљева свог истраживања, већ на самом почетку бира да предмет и циљеве опише као циркуларно

конституисане: ако постанемо способни да разумемо последице до којих доводи друштвени живот грађанства као наизглед сувопарног правног и политичког феномена, моћи ћемо и да дефинишемо читаво ново поље за анализу. Она се тог приступа држи у поглављима која следе, позивајући читаоца да покуша да промишља феномен на који тај појам претендује да се односи, током истраживачког читања.

У другом поглављу, кандидаткиња у класичном критичком прегледу литературе о истраживаној тематици, нуди сажети преглед теоријских артикулација грађанства, полемише о дефиницијама појма и његовој сродности и честом бркању, и још прецизније, редукцији на појам држављанства, и нуди историјски пресек општијих модела грађанства од грчког полиса до савремености.

У трећем поглављу, које представља прво од два централна елемента њеног аргумента, кандидаткиња читаоца води кроз историјат артикулације културе и идентитета као важних, па можда и кључних појмова политичке теорије и у њеној правној и у њеној филозофској варијанти. У овом поглављу се објашњава како је грађанство постало нераскидиво повезано с питањем културног идентитета, али и полемише о начинима на које се сама антропологија односила према заокрету који су правна и политичка теорија учиниле према социокултурним аспектима своје уобичајене тематике. Постепено развијајући своју аргументацију од историјата културализације грађанства, преко полемике о колективним правима и мултикултурализму, даље преко антрополошке критике политика идентитета узетих углавном здраво за готово у социјалнотеоријским полемикама, па и антрополошке критике самог појма идентитета како се он користи изван саме дисциплине, све до завршног елемента аргументације изнете у овом поглављу, у којем кандидаткиња даје оквир за разумевање односа људских, грађанских и културних/групнодиференцираних права. У овом дугачком и сложеном поглављу, чија се подпоглавља и сама могу развити у релевантне независне студије, кандидаткиња истовремено и анализира постојећи и даје даљи допринос антрополошке анализе разумевању сложеног феномена и проблема грађанства.

У четром поглављу износе се резултати теоријског оквира осмишљеног у претходној фази истраживања а сада примењеног на судбину грађанства у савременој Србији. У њему кандидаткиња чини напор, у чему се и успева, да се и у дијахрона и синхрона, и нормативна и декриптивна, и суспантивна и формална, и документациона и аналитичка,

перспективе обједине па и надићу једни аргументом који би објаснио шта нам се догодило последњих деценија. Ово је посебно важно имајући у виду честе повике на нетипично висок степен расизма и ксенофобије у нашем друштву, на посебно низак степен досегнутих љуских и грађанских права у њему, као и на обимну научну и публицистичку продукцију која дели мит о некаквој српској посебности, за разлику од које се у овој дисертацији показује да је злоупотреба културног идентитета у политици и праву глобални феномен, типичан тако и за Србију и бившу Југославију; феномен о којем антрополошка анализа политика идентитета и политичке инструментализације колективних идентитета као есенцијализованих, готово натурализованих, може да пружи драгоцене увиде у компаративном смислу, разбијајући предрасуде о посебно лошем или посебно добром стању друштва у и о којем је написана и ова дисертација.

Остварени резултати и научно допринос дисертације

Овом дисертацијом, кандидаткиња је:

- Допринела продубљеном дефинисању, класификацији и разумевању појма грађанства, посебно с обзиром на његове не само нормативне аспекте, већ с обзиром и на његов живот у социокултурној стварности
- Изградила хибридни теоријско-методолошки модел за детекцију, класификацију, анализу и разумевање, који може бити примењен и у истраживањима оних феномена који нису били предмет ове дисертације
- Утврдила и анализирала допринос антрополошких истраживања културе и идентитета проучавању овог превасходно правно-научног, социјалнофилозофског и политиколошког проблема
- Анализирала повратне последице дијалога антропологије с поменутиим дисциплинама одн. утицај који су антрополошка истраживања типично правнонаучних, социјалнофилозофских и политиколошких тема, попут грађанства, извршиле у дисциплинарној ауторефлексији

- Утврдила недвосмислену корелацију културноисторијских контекста с правнополитичком артикулацијом и самог проблема грађанства, и грађанства као феномена у његовим правним и политичким артикулацијама
- Допринела интердисциплинарном дијалогу, посебно етнологије одн. социокултурне антропологије с правном науком, социјалном филозофијом, политикологијом, социологијом и сродним областима
- Заправо омеђила област истраживања која може претендовати на статус под-дисциплине, упркос експлицитном одбијању саме кандидаткиње да то учини
- Допринела расту научног знања и познавању специфичне проблематике, на националном и интернационалном плану
- Демонстрирала једновремени и фундаментални и примењени значај етнолошко-антрополошких истраживања, али и друштвено-хуманистичких наука уопште, не само за објашњавање и разумевање социокултурне стварности, већ и за креирање правно-политичког оквира у којем живот достојан човека делује могућ.

Закључци

Рукопис докторске дисертације садржи аргументацију која значајно доприноси како отварању нове тематике у домаћим, тако и оригиналној артикулацији дате тематике у међународним оквирима. Он одговара пријави и надилази је допунама и оригиналним налазима до којих је кандидаткиња дошла током самог истраживања. Кандидаткиња је дисертацијом демонстрирала способност за самостални научни рад, артикулисала поље истраживања које до данас није било од већег значаја у домаћој етнолошко-антрополошкој науци, допринела глобалном разумевању повезаности грађанства, као превасходно правно-научног, социјалнофилозофског и политиколошког аналитичког појма и друштвеног феномена, с културним контекстима у којима значења настају, артикулишу се, трансформишу или нестају, понудивши и аргументацију у прилог неизоставности уклапања антрополошке анализе у ширу интердисциплинарну дебату о овом важном проблему који је истовремено и друштвени и научни. Ова дисертација је пример како се сажетим и прецизним стилем, држећи се интернационално увреженог обима проблемске монографије, може искомуницирати, у антропологији често стилским

акробацијама додатно замагљени а иначе замршени, појам културе, а посебно моћ културног идентитета стављеног у погон политичких интереса, да преобликује наизглед вечне темеље саме државе. У том смислу, ова дисертација представља допринос антропологији државе и права, антропологији јавних политика, политичкој антропологији, антропологији мултикултурализма, антропологији глобализације, да поменемо само неке под-дисциплине или крупнија истраживачак усмерења, из којих ће истраживачи и студенти у свом будућем раду моћи да искористе налазе и приступ кандидаткиње.

Имајући све наведено у виду, Комисија предлаже Наставно-научном већу да одобри усмену одбрану дисертације мр Јелена Васиљевић „Култура и грађанство – антрополошка перспектива“, за шта су се стекли стварни и формални услови.

У Београду
24.11.2014.

КОМИСИЈА

Проф. др Милош Миленковић,
Одељење за етнологију и антропологију
Филозофског факултета Универзитета у Београду

Проф. др Миодраг Јовановић,
Катедра за теорију, социологију и филозофију права
Правног факултета Универзитета у Београду

проф. др Владимир Рибић,
Одељење за етнологију и антропологију
Филозофског факултета Универзитета у Београду

проф. др Слободан Наумовић,
Одељење за етнологију и антропологију
Филозофског факултета Универзитета у Београду

доц.др Зорица Ивановић,
Одељење за етнологију и антропологију

Филозофског факултета Универзитета у Београду